

ТЕХНОЛОГІЯ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Герлянд Т.М., кандидат педагогічних наук,
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

За сучасного розвитку освіти контекстне навчання набуває особливої актуальності, бо воно орієнтоване на моделювання особистості майбутнього фахівця. Тобто, створюються належні передумови для перетворення навчальної діяльності у професійну.

Складовою категорії контекстного навчання є лексема «контекст», яка відображає вплив умов майбутньої професійної діяльності фахівця на сенс його навчальної діяльності, її процес і результат. У цьому зв'язку основним елементом змісту освіти виступає проблемна ситуація, вирішення якої вимагає від учасників навчального процесу залучення знань з різних галузей, тим самим створюючи можливість для інтеграції дисциплін навчального плану.

Основним структурним компонентом у контекстному навчанні виступає вчинок, виконання якого призводить до отримання певного досвіду професійної діяльності. Оволодіння цією діяльністю відбувається за допомогою системи побудованих завдань, навчальних проблем та професійно-підібраних проектних ситуацій. У процесі вирішення останньої ситуації особистість навчається включатися в активну діяльність, стаючи її суб'єктом. При цьому здійснюється засвоєння нею соціального досвіду, розвиток її психічних функцій і здібностей. Тобто, вибудовується сюжетна лінія засвоєної професійної діяльності, яка перетворює статичний зміст освіти у динамічно розгорнений вектор.

Контекстне навчання слід відносити до активно використовуваних педагогічних технологій, його головне завдання полягає в оптимізації викладання і навчання з опорою не тільки на процеси сприйняття або пам'яті тих, хто навчається, а передусім на творче або креативне, продуктивне їх мислення, поведінку, спілкування. Ось чому в контекстному підході особливу роль відіграють активні методи та форми навчання або, навіть, цілісні

технології, що забезпечують інтенсивний розвиток особистості майбутнього фахівця. Інформація, наприклад, тексти, або інші знакові системи, у контекстному навчанні перетворюються в знання, тобто майбутній фахівець повинен розуміти сутність засвоєного, визначати власне дієве ставлення до нього. Практичну компетентність він придбає лише у результаті подвійного переходу: від знака (інформації) до думки, а від думки – до дії, тобто до осмисленого вчинку. Отже, контекст може активізувати мислення суб'єкта і вводити його до стану проблемної або творчої ситуації, і, занурюючись під інші нові контексти, можна підійти до конкретного результату [1, с. 39]. У цьому навчанні інформація повинна надаватися в контексті майбутньої праці, зі спрямуванням до майбутнього професійного використання.

Контекстне навчання орієнтується на тому, що знання, вміння, навички даються не як предмет, на який повинна бути спрямована активність майбутнього фахівця, а в якості засобу вирішення завдань його діяльності як професіонала. Якщо бути зовсім точним, то ця технологія розглядає навчання і працю не як різні види діяльності, а як два однакових її етапи.

Технологія контекстного навчання складається з трьох базових форм діяльності: навчальна діяльність з провідною роллю лекцій і семінарів; квазіпрофесійна, яка здійснюється в іграх, спецкурсах, спецсемінарах та ін.; навчально-професійна діяльність. Цим трьом формам можна протиставити три навчальні моделі: семіотичні, імітаційні, соціальні.

Основною характеристикою контекстного типу навчально-виробничого процесу в закладах професійно-технічної освіти, що реалізується за допомогою системи нових або традиційних форм і методів навчання, є моделювання на мові знакових засобів предметного і соціального змісту майбутньої професійної діяльності. У спеціальних дисциплінах відтворюються реальні професійні ситуації та фрагменти виробництва, відносини зайнятих у ньому людей. Таким чином, задаються параметри професійної праці. Основним елементом роботи викладача стає ситуація у її предметній та соціальній неоднозначності або суперечливості. Саме у ході аналізу ситуацій, ділових та

навчальних ігор (ігри-комунікації, ігри для розвитку інтуїції, ігри-рефлексії та інші), проектування, організація та здійснення цих форм діяльності передбачає врахування вимог не тільки зі сторони досліджуваної науки, на основі якої будується навчальний процес, але і зі сторони професійної діяльності, включаючи соціальну активність фахівця. Ці вимоги професійної діяльності є системоутворюючими, визначальними для навчання.

Рівень активності суб'єкта визначає його особистісно-розвивальний характер. Н.Лаврентьєва називає цей вид діяльності домінантним (на відміну від провідної діяльності, яка задається особистості системою виховання і навчання). Очевидно, що зміст і технології навчання, мотивація, особистісний смисл визначають розвиваючий потенціал майбутньої трудової діяльності. У професійно-технічній освіті представлені різні «багатопланові» види діяльності, кожна з яких за певних об'єктивних умов стає домінантною, визначальною для розвитку особистості. Для цього важливо не тільки організувати навчально-пізнавальну діяльність, але і зробити її професійно спрямованою [2, с. 102].

Професійна спрямованість освітнього процесу забезпечується, у свою чергу, створенням необхідних умов для креативного прояву особистості майбутнього фахівця в цілях, змісту, формах, методах і результатах професійно-креативної діяльності. Ця спрямованість передбачає облік особливостей особистості та її навчальної діяльності. Реалізація принципу професійної спрямованості полягає у всеосяжному сприянні майбутнім фахівцям прагнути стати, бути і залишатися особистістю, справжнім професіоналом своєї справи.

Оволодіння різноманітними видами компетентностей виступає головною метою і результатом процесу навчання. По-суті, управління якістю освіти, в тому числі і професійно-технічною, розпочинається з визначення складових компонентів тих компетентностей, які повинні бути освоєні в навчальному процесі як конкретні освітні результати. Використання компетентнісної моделі у сучасній освіті передбачає принципові зміни в

організації навчального процесу, в управлінні ним, у діяльності учнів та викладачів, у способах оцінювання освітніх результатів у порівнянні з навчальним процесом, заснованим на концепції «засвоєння знань».

Система переходу від професійної діяльності до навчання і від навчання до професійної діяльності може бути реалізована через «професійний контекст». У нашому випадку, під «професійним контекстом» розуміється сукупність предметних завдань, організаційних, технологічних форм і методів діяльності, ситуацій соціально-психологічної взаємодії, характерних для певної сфери професійної праці.

Таким чином, це дозволяє визначити результат навчання – випускник, наділений знаннями в своїй професійній сфері, володіє досвідом майбутньої професійної діяльності, що характеризується креативними особистісними якостями затребуваного фахівця в сучасному глобалізованому світі. Виходячи з ретельного аналізу процесу підготовки фахівця у навчальному закладі (коледж, університет), вчений А.Вербицький запропонував технологію навчання, назвавши її знаково-контекстною, яка, на його переконання, може «зняти» так звані «проблемні місця» професійного навчання, а також прогнозувати процеси розвитку у сфері освіти на перспективу.

Список використаних джерел

1. Вербицкий А.А. Новая образовательная парадигма и контекстное обучение / А.А.Вербицкий: Монография. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 1999. – 75 с.
2. Лаврентьева Н.Б. Контекстное обучение как инновационная технология / Н.Б. Лаврентьева: Учебное пособие. – Барнаул: Изд-во АлтГУ, 1995. – 150 с.